

רבה בר בר חנה אייתי גיטא — הביא גט ממדינת הים. פלגא איכתב קמיה — חצי ממנו נכתב בפניו — ופלגא לא איכתב קמיה — וחצי לא נכתב בפניו. אתא לקמיה — בא לפני — דרבי אלעזר ושאל. אמר ליה רבי אלעזר: אפילו לא כתב בו [בגט]

הסופר, אלא שיטה — שורה — אהת "לשמה",⁽⁹¹⁾ שוב — מכאן ואילך — אינו צריך השליח לעמוד ולראות.

רב אשי אמר: אפילו אם שמע השליח קן א-1 קולמוסא⁽⁹²⁾ — את קול הקולמוס של

ועדיף שנדאג שהגיטין שאנו עושים יהיו עושים יהיו מהודרים ללא כל ספק. מאשר נדאג שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים". [עד כאן דבריו, עם קצת שינוי לשון].

וראה בגליון מהרש"א שמציין כמה פוסקים, הנוקטים כלל זה להלכה.

91. ראה לעיל הערה (פט). וראה עוד חזון איש סימן קג סעיף קטן לד.

92. על פירוש זה [השני בדבריו] כותב רש"י: ואית דגרסי "קל קולמוסא" — יש הגורסים קול הקולמוס — שהרי כוונתו לקול.

אכן בפירושו הראשון מפרש רש"י "קן קולמוסא וקן מגילתא": "תיקון הקולמוס והקלף שמע, כשתיקנוהו "לשמה", כשחזתכין ומחליקין אותו". ומשמע מדבריו שגם הכנת הקולמוס והקלף צריכה להיעשות "לשמה", והרי זו חומרא גדולה לעושי הגיטין.

אכן הרא"ש (סימן ג), כותב על דבריו: "ולא שיהא צריך תיקון הקלף והקולמוס לשמה. דדוקא כתיבה וחתימה [לשמה] הוא דבעינן — צריך, ולא מכשיריה".

ומפרש הרא"ש: אלא שמע בשעה שתיקנו הקולמוס והקלף שאמרו כדי לכתוב בו גט לשמה. ומסתמא כן עשו.

אולם הטור הבין את פירושו הראשון של רש"י אחרת. וכתב (באבן העזר סימן קמב): שראה תיקון הקולמוס והקלף, כשתיקנוהו

"לשמה". אבל אם לא ראה, אלא רק שמע שאומר לכתוב את הגט "לשמה", אינו מועיל. כי יש לחשוש, שמא לא כתבוהו מיד. וכתבוהו לאחר זמן לאדם אחר ששמו כשמו.

והנה, ברמב"ם (פרק ז מהלכות גירושין הלכה יב) ובשלחן ערוך (אבן העזר סימן קמב סעיף טו), כתבו: "ואפילו שמע [השליח] קול הקולמוס כותב ואחר כך חתמו העדים בפניו. הרי זה אומר "בפני נכתב ובפני נחתם". וראה בבית שמואל (שם סעיף קטן ל), שמדייק מדבריהם שרק לכתובה מועיל קול הקולמוס. אבל החתימה צריכה להעשות בפניו דוקא.

ולפי זה הקשה הבית שמואל על דברי הרא"ש [וראה עוד דבריו בהערות על תוספות הערה (153)] שכתב, שסומא פסול על ידי קול הקולמוס, משום שנראה כשקר, אם יאמר בפני נכתב ונחתם. ואם נאמר, שלחתימה, אפילו אדם רגיל שאינו סומא, אינו נאמן בשמיעה. אלא דוקא אם ראה. אם כן מה הקושיא בסומא? ונשאר שם בצריך עיון.

וראה בתפארת יעקב, שיצא להסביר ולחלק מה ההבדל בין קן קולמוסא לעניין כתיבה, שמועיל, לבין קן קולמוסא לעניין חתימה, שאינו מועיל. וראה בפרישה (אות לו) שבחתימות שהן עיקר הקיום" מחמירים יותר מאשר בכתיבה.

אמנם, בחזון איש (סימן קג סעיף קטן לז): כתב שקן קולמוס מועיל בין לעניין כתיבה ובין לעניין חתימת העדים. והכריחו לזה קושיית הבית שמואל הנ"ל על הרא"ש, ומשום כך הסיק שבאמת מועיל קן קולמוסא אף לחתימות.

שישמע השליח קן קולמוסא וקן מגילתא, ודי בכך. וכדברי רב אשי.

ועתה הגמרא מבררת ענין נוסף מהברייתא:

אמר מר: שנינו בברייתא: **"אפילו נכנס ויוצא כל היום כולו, כשר"**. ודנה הגמרא: **מאן** — מי הוא זה הנכנס והיוצא? **אילימא** — אם נאמר שליח. הרי דין זה מיותר, כי ניתן ללמדו בקל וחומר. **השתא** — עתה — כאשר הוא בבית וסופר בעליה, דלא חזי ליה — שאינו רואה אותו [את הסופר] — בכל זאת, **אמרת: כשר!** אם כן במקרה שנכנס השליח ויוצא, **מבעיא** — האם יש להסתפק? ודאי שלא.

אלא, שמא נאמר שכוונת הברייתא, שהסופר הוא זה שנכנס ויוצא. גם על זה יש להקשות, **פשיטא** — הרי פשוט הוא שהגט כשר. וכי משום שהסופר נכנס ויוצא לסדר ענייניו נפסליניה — נפסול את הגט?

ומתרצת הגמרא: **לא צריכא** — לא נצרך התנא להשמיענו — **אלא דנפק** — שיצא

הסופר הכותב לשמה. וקן מגילתא — או את קול יריעת הקלף של הסופר הכותב לשמה. יכול הוא להעיד בפני נכתב ובפני נחתם, כי בודאי עשה את הכל לשמה.

ומביאה הגמרא ברייתא לסייע לרב אשי:

תניא — שנינו — בברייתא כוותיה — כמו — **דרב אשי: המביא גט ממדינת הים. אפילו אם הוא [השליח] היה בבית, בשעת כתיבת הגט וסופר היה כותב בעליה** — עליית הגג. או, **הוא בעליה וסופר כותב בבית. ואפילו אינו בעליה, שיוכל לראות משם את הסופר, אלא נכנס למקום שהסופר כותב⁽⁹³⁾ ויוצא משם כל היום כולו, הגט כשר.** ויכול השליח להעיד עליו "בפני נכתב ובפני נחתם".

ותמחה הגמרא: כיצד ניתן להכשיר, כאשר הוא בבית וסופר בעליה. הא לא קא חזי ליה — הרי אינו רואה אותו [את הסופר], ואיך יכול הוא להעיד שכתב "לשמה"?

אלא לאו — אין זה כפשוטו. אלא כגון

החתימה. ושלא כדבריו. ומשום כך, דעתו, שלהלכה יש להחמיר בזה]. וראה באילת השחר שהאריך בדבריו.

93. בפשוטו היה נראה לפרש שנכנס לבית ויוצא. אך עיין ברבנו קרשקש שתוספת זו "אפילו נכנס ויוצא כל היום כולו", מתייחסת לשני המקרים הראשונים בברייתא. כלומר, כשהוא בבית וסופר בעליה, נכנס לעליה שבה כותב הסופר ויוצא. וכשהסופר בבית והוא בעליה, אשר גם כשיוצא מהבית לעליה יכול להמשיך ולראותו משם.

ולפי זה מפרש רבנו קרשקש את תמיהת

ואת לשון הרמב"ם והשלחן ערוך, "שבחתימות צריך לעמוד מתחילה ועד סוף" [שצריך להעשות בפניו דוקא!] מבאר החזון איש. דהיינו שהתחלת הכתיבה — הנעשית לשמה — אינה מועילה לחתימה, וצריך שנדע שגם היא נעשתה "לשמה". וכן אם ראה חתימה אחת, אינו מועיל לעניין החתימה השניה, שהיתה מדעת הבעל. אבל אם ראה מקצת חתימה, יכול להעיד על כולה. וכן אם שמע קן קולמוסא.

אמנם בסוף דבריו, מביא בשם הריטב"א [מופיע ברבנו קרשקש], שכתב בפירוש שקן קולמוסא מועיל רק לעניין הכתיבה ולא לעניין

— הסופר לשוקא למקום שיש הרבה אנשים ואתא — וחזר. מהו דתימא — האם יש לחשוש ולומר: איניש אחרינא — אדם אחר ששמו ושם אשתו זהים לשם של המשלח ואשתו שרצה לגרש את אשתו, (94) אשכחיה — פגש את הסופר ואמר ליה — וביקש ממנו — לכתוב גט עבור אשתו. ואם כן עדות השליח מוטעית היא! (95)

קא משמע לן — לכן בא התנא להשמיענו, שאין חוששים לחשש רחוק זה. ויכול השליח לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

ועתה מבררת הגמרא מה דינה של בבל. האם דינה כארץ ישראל, מאחר ומצויים בה ישיבות ככארץ ישראל. או שדינה כחוף לארץ, כשאר הארצות?

איתמר — שנינו: בבל. רב אמר: דינה כארץ ישראל לעניין גיטין. ולכן, המביא בה גט ממדינה למדינה בתוך בבל, אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

ושמואל אמר: דינה של בבל כחוף לארץ.

ודנה הגמרא האם מחלוקתם היא כמחלוקת רבה ורבא:

לימא — האם נאמר — בהא קא מיפלגי — שבכך הם חולקים:

דמר סבר — רב סבר כרבה, שטעם האמירה, לפי שאין בקיאות לשמה. והני — ואלו [בני בבל] גמירי — יודעים את

הגמרא אחר כך. עין שם. ונראה שזוהי כוונת התוספות בדיבור המתחיל: השתא.

94. בספר נחלת משה מקשה, שלכאורה אם הוחזק שיש בעיר זו, עוד אדם ששמו כשמו של המשלח. אם כן, גם אם לא יצא הסופר לשוק, יש לפסול את הגט, לשיטת רבי מאיר שצריך הגט להיות מוכח מתוכו [שהרי הוא סובר עדי חתימה כרת], וכמו שכתבו התוספות לעיל (דף ב עמוד ב דיבור המתחיל: ורבנן. ובהמשך דבריהם בדף ג עמוד א).

ואם נאמר, שלא הוחזק אדם נוסף בשם זה, אם כן אין לחשוש כלל שמא יש אדם כזה. וכמו שכתבו התוספות לקמן דף כד עמוד ב ד"ה בעדי (וכו.). כי אם לא נאמר זאת, אם כן לפי רבי מאיר, כל העדים שיבואו להעיד על גט, יצטרכו להעיד שהם מכירים את כל יושבי העיר ואין עוד אחד ששמו כשמו. ובלי זה הגט יהיה פסול, כי יש לחשוש שמא יש אדם נוסף. וזה הרי לא יתכן. ותירץ שם, שבאמת

בברייתא זו מדובר שהוחזק אדם נוסף עם שם זהה. אלא שהברייתא היא לשיטת רבי אלעזר הסובר עדי מסירה כרתי. ולכן אפילו אם אין מוכח מתוך הגט למי מהם הכוונה, הגט כשר. ורק כאשר הסופר יצא לשוק, יש לגמרא הוה אמינא אולי צריכים לחשוש שמצאו אדם זה וגם הוא רוצה לגרש את אשתו. וקא משמע לן שאין חוששים.

95. כן פירש רש"י. וברבנו קרשקש הביא גירסא בגמרא שכתוב כך בפירושו. אמנם, רבנו קרשקש עצמו כתב על זה: לאו דוקא גיטא, אלא הוא הדין שטר אחר או איגרת של רשות. וכוונתו, שמכיון שהשליח אינו עומד ליד הסופר ממש בשעת הכתיבה. אלא בריחוק מקום, ועוד שהסופר נכנס ויוצא ואינו יכול לראות את מעשיו בצורה מסודרת. לכן היה מקום לחשוש אפילו לשאר שטרות. ואז החשש היה יותר גדול, שהרי שאר שטרות יותר מצויים. ובכל זאת, הגמרא אומרת שאין חוששים.

ההלכה של "לשמה".⁽⁹⁶⁾

ומר סבר — ושמואל סובר כרבא, שהטעם הוא לפי שאין עדים מצויין לקיימו. והני נמי — וגם אלו — לא שכיחי — אינם מצויין לעבור ממקום למקום.

ומקשה הגמרא: **ותסברא** — כיצד סבור הינך להעמיד כן? **הא** — הרי — **רבה אית ליה דרבא** — רבה מסכים עם טעמו של רבא, שאין עדים מצויין לקיימו. ואם כן, אף על פי שבני בכל בקיאיין "לשמה". מכל מקום, מאחר וממדינה למדינה אין עדים מצויין לקיימו, צריך לחייב את השליח לומר!

ועונה הגמרא: **אלא, דכולי עלמא** — לדעת כולם — **בעינן** — צריך — לקיימו, כטעמו של רבא.

רב סבר, כיון דאיכא מתיבתא — שיש ישיבות קבועות אחת בסורא ואחת בנהרדעא. והולכים התלמידים מזו לזו. וכן ממקומות אחרים אליהם כדי ללמוד תורה. לכן, **מישכח שכיחי** — מצויין ביניהם עדים שיוכלו לקיים. ולפיכך, אין צריך השליח לומר.

ושמואל סבר, מתיבתא — בני הישיבות **בגירסיהו טרידי(97)** — טרודים הם בלימודיהם, ואינם עוסקים במסחר. ולפיכך, אינם מכירים את החתימות. ולכן צריך השליח לקיים ולומר בפני נכתב ובפני נחתם.

איתמר נמי — מעוד אמורא למדנו שטעם הפטור מאמירה הוא, משום שמצויות ישיבות: **אמר רבי אבא אמר רב הונא:**

96. ומעיר המהר"ם שיף, שכאן לא שייך לומר גזירה שמא יחזור דבר לקלקול. שהרי בבבל מאז ומתמיד ידעו את ההלכה של לשמה. ורק במקומות שמתחילה לא ידעו ואחר כך למדו, גוזרים לומר שמא יחזור דבר לקלקול.

אמנם ממה שהגמרא מביאה "איתמר נמי" מרב הונא, שמשמע שרק בזכות ריבוי הישיבות של רב למדו את ההלכה. אם כן קשה, הרי צריך לגזור שהשליח יאמר, שמא יחזור דבר לקלקול?

אלא, אומר המהר"ם שיף, צריכים לומר, שהטעם אינו משום "לשמה", אלא משום "קיום". ועל זה אין להקשות שנגזור על השליחים לומר, שמא יגיעו תקופות שלא יהיו עדים מצויין. כי דוקא שמא ישכח, או יזלזלו ומתוך כך ישכחו, יש לחשוש. אך אין לחשוש

שיתבטלו הישיבות.

97. ומקשה המהר"ם, שהרי הגמרא אמרה לעיל (דף ד עמוד ב), שאפילו בארץ ישראל, מודה רבא שממדינה למדינה אין צריך לומר. מאחר ומצויים בתי דינים קבועים, וההולכים אליהם מצויין ממקום למקום.

וכתב שם שצריך לחלק בין בתי דינים של ארץ ישראל לישיבות שבבבל.

אכן, כבר קדמו בקושיא רבנו קרשקש. והוא תירץ, שבבתי הדינים של ארץ ישראל, תמיד היו מצויות שיירות. אבל בני הישיבות של בבל לא היו כל כך מצויים.

ויש להוסיף, שאף על פי שגם בבבל היו בתי דינים, מכל מקום נראה שהגמרא לא הזכירה אותם, מאחר והשכיחות של בני הישיבות, היתה גבוהה יותר משל האנשים שהלכו לבתי הדינים.

עשינו עצמנו בבבל, כארץ ישראל לגיטין — שהמביא שם גט ממקום למקום אינו צריך לומר. וזה התחיל מבי אתא — מאז שהגיע — רב לבבל והקים בסורא ישיבה קבועה. ושמואל הקים בנהרדעא. (98)

רבי ירמיה מקשה על דברי רב מהמשנה:

מתיב — מקשה — רבי ירמיה ממשנתנו: (99) רבי יהודה אומר: מרקם לכיוון מזרח, נחשב מדינת הים, בצד המזרחי של ארץ ישראל. ורקם עצמה נידונית כמזרח ונחשבת מדינת הים. מאשקלון לצד דרום, נחשב כמדינת הים. ואשקלון עצמה כדרום. מעכו לצד צפון. ועכו עצמה כצפון.

והא — והרי — בבל, לצפונה דארץ ישראל קיימא — שוכנת בצד הצפוני של ארץ ישראל. דכתיב: "ויאמר ה' אלי, מצפון תפתח הרעה" [ירמיה פרק א]. ותנן בהמשך משנתנו: רבי מאיר אומר עכו, דינה כארץ ישראל לגיטין.

ואפילו רבי מאיר לא קאמר — לא חלק על

רבי יהודה — אלא בעכו, במקרבא — שקרובה היא לארץ ישראל. ומשום כך מחשיבה רבי מאיר כארץ ישראל. אבל בבבל, דמרחקא — שמרוחקת הרבה יותר מארץ ישראל, לא:

אך רבי ירמיה עצמו מיישב את הקושיא:

הוא מותיב לה — הוא הקשה את הקושיא — והוא מפרק לה — והוא מתרץ אותה: לבר — חוץ — מבבל. כלומר, שבבל יוצאת דופן מכל האזור הצפוני של ארץ ישראל, מאחר ויש טעם להתירה. [שמצויים בה ישיבות!]

ושואלת הגמרא: עד היכן היא בבל?

רב פפא אומר: כמחלוקת ליוחסין — לענין המקומות שהמשפחות המגיעות משם מיוחסות [ללא חשש שהתערבבו בגוים], כך מחלוקת לגיטין — שהמביא גט במקומות אלו, אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

על קושייתו של רבי ירמיה מהמשנה, הרי רב הונא אמר שהחלו לנהוג בבבל כארץ ישראל [שאין צריך לומר], רק מאז הגיע רב. ואילו המשנה נשנתה לפני שהגיע רב? [וכן הקשו התוספות ד"ה מכי].

ומתריך, שרבי ירמיה מתייחס בקושייתו לדברי רב עצמו, אשר משמע מהם, שהוא סובר שדינה של בבל היה כדין ארץ ישראל. עוד טרם הוא הגיע לשם.

ומוסיף, שיתכן שרב הונא עצמו גם התכוון לכך. אלא שרצה לחלוק כבוד לרב, שהיה רבו. ולכן תלה את הדין ברב. אבל באמת גם לפני כן, היו בבבל ישיבות, והיו שם עדים מצויין.

98. אבל לפני כן, לא היה דינה כארץ ישראל. ואף על פי שלמדו שם תורה מאז גלה לשם יכניה מלך ישראל, ובאו עימו גדולי תורה שנאמר "והחרש והמסגר אלף" (מלכים ב פרק כד). [וכמו שדרשו רבותינו לקמן דף פח (עמוד א), שנקראו כן, משום שבשעה שהיו [החכמים הללו] עוסקין בדברי תורה, נעשו הכל כחרשין לעומתם. "מסגר" — כיון שסוגרים הלכה — שאינן יודעין להשיב לשואליהן, שוב אין לה פותחים]. בכל זאת לא החשיבוהו כארץ ישראל, אלא רק לאחר שרב הגיע לשם.

99. הרשב"א (בסוף דיבור המתחיל: בבל) תמה

ומסבירה הגמרא: **אלא, דכולי עלמא** — לדעת כולם — **בעינן** — צריך שיהיה ניתן לקיימו [את הגט]. **והני** — בני ארדשיר — **כיון דאזלי** — שהם הולכים — **לשוקא לתתם** — לשוק הגדול הנמצא [רש"י] באקטיספון. **לכן, הנך** — אלו, אנשי אקטיספון — **ידעי** — מכירים — **בחתומות ידא** — ידיהם — **דהני** — של אלו, בני אדשיר. **אבל הני** — בני ארדשיר — **בדהנך** — בחתומות ידיהם של בני אקטיספון — **לא ידעי** — אינם מכירים.

ושואלת הגמרא: **מאי טעמא** — מדוע אינם מכירים את חתימות הסוחרים, כשם שהסוחרים באקטיספון מכירים את חתימותיהם.

ומבארת הגמרא: כל יום השוק בו הם נמצאים שם, **בשוקיהו טרידי** — טרודים הם בקניותיהם ואינם נותנין ליבם להסתכל ולהכיר את חתימות בני העיר.

רבה בר אבוחה היה מצריך שליח המביא גט לומר בפני נכתב ובפני נחתם, **מערסא** — משורת בתים שבצד אחד של רשות הרבים — **לערסא** — לצד שכנגד.

רב ששת היה מצריך לומר **משכונה** בת שלושה בתים **לשכונה** סמוכה.

ורב יוסף אמר: מחלוקת דוקא ליוחסין. אבל לגיטין, דברי הכל נמשך גבולה של בבל עד ארבא תניינא — האגם השני של קנים וערבה — **דגישרא, שמתחת לגשר.** (100)

הגמרא מביאה הוראה מעשית של רב חסדא:

רב חסדא מצריך את השליחים המביאים גט מאקטיספון — [עיר בחוץ לארץ], **לבי ארדשיר הנמצאת גם היא בחו"ל**, לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אך **מבי ארדשיר לאקטיספון לא היה מצריך לומר.**

ומנסה הגמרא להוכיח שהוא סובר כשיטת רבה:

לימא קסבר — הבה נאמר שרב חסדא סובר כרבה, שטעם האמירה הוא **לפי שאין בני חוץ לארץ בקיאות לשמה. והני** — ואלו [בני ארדשיר] **גמירי** — למדו ויודעים את ההלכה של לשמה. ולפיכך, אינם צריכין לומר. ורק בני אקטיספון שאינם יודעים, צריכים לומר.

ותמהה ודוחה הגמרא: **ותסברא** — היאך הינך סבור לומר כן? **והא** — והרי — **רבה אית ליה** — מסכים עם דינו — **דרבא** — של רבא! ואם כן, אם אין שיירות מצויות ממדינה אחת לחבירתה, צריך לומר משני המקומות.

אכן, בדברי רש"י מבואר שלא כן. ורבנו תם, בתוספות, מבאר שמשגיגע רב, לימד את הקהל שכבר מימות יכניה, דינה של בבל הוא כארץ ישראל, מהטעם הנ"ל.

100. ולעניין הלכה. הראשונים (רשב"א, ריטב"א, מאירי ועוד), פסקו כרב שבבל כארץ

ישראל, מכמה טעמים.

א. רב ושמואל, הלכה כרב באיסורין. (בכורות דף מט עמוד ב.) [ואף שחלות הגט, מחייבת את הבעל לשלם את הכתובה. ובממונות, הלכה כשמואל. מתוך המאירי, שכאן עיקר הנידון הוא האם היא מגורשת מבעלה או לא.]

ורבא החמיר מכולם, שהיה מצריך אפילו מביא את הגט באותה שכונה מבית לבית.

ומקשה הגמרא: איך יתכן שרבא הצריך באותה שכונה? והא — והרי — רבא הוא זה דאמר לפי שאין עדם מצויין לקיימו. ובאותה שכונה, ודאי מצויים עדים המכירים את חתימות השכנים, ויוכלו לקיימו.

ומתרצת הגמרא: שאני — שונים הם — בני מחוזא משאר בני בבל, משום דניידי — שאין דרכם לשהות בביתם זמן רב, אלא נוסעים תדיר ממקום למקום לצרכי מסחר. ומשום כך אינם מכירים את החתימות שביניהם.⁽¹⁰¹⁾

וממשיכה הגמרא ומספרת:

רב חנין משתעי — סיפר: רב כהנא אייתי גיטא — הביא גט, ולא ידענא — ואיני יודע אי — אם היה זה — מסורא לנהרדעא, או מנהרדעא לסורא. אתא לקמיה דרב — בא לשאול שאלתו בפני רב. אמר

ליה — וכך הוא שאל: צריכנא למימר — האם צריך אני לומר, במקומות אלו שבהם קיימות ישיבות, בפני נכתב ובפני נחתם. או לא צריכנא? אמר ליה — ענה לו רב [לפי שיטתו, שבבל כארץ ישראל]: לא צריכת — אינך צריך!

אך הוסיף רב ואמר: ואי עבדת — ואם בכל ב-1 זאת תאמר [אף שהינך פטור], אהנית — הועלת באמירתך.⁽¹⁰²⁾

ושואלת הגמרא: מאי, אי עבדת אהנית — מה התכוונן רב, בכך שאמר לו שאם יאמר יועיל?

ועונה הגמרא: התועלת היא, דאי אתי — שאם יבוא — הבעל ומערער, לא משגחינן ביה — אין מתייחסים לערעורו. אבל אם לא יאמר עכשיו. ואחר כך יערער הבעל, הגט יפסל.

וכדתניא: מעשה באדם אחר, שהביא גט לפני רבי ישמעאל, אמר לו [לרבי ישמעאל]:

101. כן פירש גם הרשב"א. אולם התוספות (דיבור המתחיל: והא) מפרשים אחרת. וראה בציוני התוספות הערה (170)

102. כתב על זה הרשב"א: ומכאן שומעים, שהמביא גט בארץ ישראל, אף על פי שמצד הדין אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, בכל זאת, אם אמר, הרי זה מועיל לכך, שמעתה, אם יבוא הבעל לערער, לא יהא נאמן וערעורו בטל.

וטעם הדבר, מפרש הרשב"א: שמכיון שחכמים האמינו לעד אחד האומר בפני נכתב ונחתם, בכל המקומות [אפילו בארץ ישראל].

ב. כל האמוראים בהמשך הסוגיא סוברים כמו רב.

ג. ועוד, שרב הונא עשה מעשה על פי פסקו של רב. ופטר את כל השלוחים בבבל מלומר בפני נכתב ובפני נחתם.

ד. וכן רב עצמו הורה את שיטתו הלכה למעשה, לרב כהנא [בסוף העמוד]. וההלכה היא, שניתן ללמוד ממעשה רב.

ה. בירושלמי מובא שרב רצה לחזור בו מהוראתו זו. אך רב כהנא טען כנגדו שאין לעשות כן, מאחר וכבר התירו הרבה נשים על פיו. ומשמע, שהיו פוסקים הלכה כמותו.

וכן פסק הרמב"ם (בפרק ז מהלכות גירושין הלכה י). וראה במגיד משנה שם.